

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE IŠVADA,
pateikta 2019 m. birželio 20 d.¹

Byla C-213/18

**Adriano Guaitoli,
Concepción Casan Rodriguez,
Alessandro Celano Tomassoni,
Antonia Cirilli,
Lucia Cortini,
Mario Giuli,
Patrizia Padroni**
prieš
easyJet Airline Co. Ltd

(*Tribunale ordinario di Roma* (Romos teismas, Italija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Oro transportas – Reglamentas (EB) Nr. 261/2004 – 5, 7, 9 ir 12 straipsniai – Ieškinys dėl fiksuotos kompensacijos ir individualios žalos, kurią keleiviai patyrė dėl skrydžio atšaukimo arba ilgo atidėjimo, atlyginimo – Tarptautinė ir vidaus teritorinė teismų jurisdikcija – Taikytinos nuostatos – Monrealio konvencija – 33 straipsnis – Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 – 7 straipsnio 1 punktą – Šių nuostatų tarpusavio ryšys“

I. Įžanga

1. *Tribunale ordinario di Roma* (Romos teismas, Italija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą iš esmės pateiktas dėl Konvencijos dėl tam tikrų tarptautinio vežimo oru taisyklių suvienodinimo² (toliau – Monrealio konvencija) 33 straipsnio, nuostatos, kurioje nustatomas jurisdikciją turintis teismas, jeigu oro vežėjui pareiškiamas į šios konvencijos taikymo sritį patenkantis ieškinys dėl atsakomybės, išaiškinimo.

2. Iš esmės prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia Teisingumo Teismo, koks minėtos konvencijos ryšys su Reglamentu (ES) Nr. 1215/2012³, kuriame reglamentuojama, be kita ko, teismų jurisdikcija jo taikymo srityje⁴, jeigu skrydžio keleiviai pareiškia ieškinį dėl įvairių rūšių žalos atlyginimo.

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 OL L 194, 2001, p. 39. Ši 1999 m. gegužės 28 d. Monrealyje sudaryta konvencija buvo patvirtinta Europos bendrijos vardu 2001 m. balandžio 5 d. Tarybos sprendimu 2001/539/EB (OL L 194, 2001, p. 38; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 65).

3 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1).

4 Patikslinu, kad prejudiciniai klausimai susiję su 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42), bet pagrindinei bylai taikomas Reglamentas Nr. 1215/2012 (žr. šios išvados 16 punktą).

3. Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant tarptautinį oro transporto bendrovės ir kelių keleivių ginčą dėl sumų, kurių jie reikalauja siekdami, kad būtų atlyginta Reglamente (EB) Nr. 261/2004⁵ numatyta standartinė žala ir individualizuota žala, patirta dėl skrydžio pirmyn atšaukimo ir skrydžio atgal atidėjimo, kuriuos abu vykdė ta pati bendrovė.

4. Pirmiausia Teisingumo Teismo prašoma nuspręsti, ar tokiomis aplinkybėmis teritorinę jurisdikciją turintis teismas turi būti nustatomas pagal Monrealio konvencijos 33 straipsnį ir (arba) Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 1 punktą. Dėl toliau nurodytų priežasčių ir toliau nurodytomis sąlygomis pritarčiau tam, kad šie du teisės aktai turi būti taikomi atitinkamai pagal nagrinėjamų reikalavimų dalies dalyką.

5. Antra, jeigu, kaip ketinu siūlyti, Monrealio konvencijos 33 straipsnis tokiu atveju būtų pripažintas taikytinu, Teisingumo Teismui reikėtų priimti sprendimą dėl to, ar ši nuostata turi būti aiškinama taip, kad joje reglamentuojamas teismų jurisdikcijos paskirstymas tik tarptautiniu lygmeniu tarp atitinkamų valstybių, o gal ir nacionaliniu lygmeniu, tarp atitinkamos valstybės narės teismų. Rinkčiausi pastarąjį aiškinimą.

6. Trečia, jeigu būtų nuspręsta, kad Monrealio konvencijos 33 straipsnis nenurodo teismo, kuris turi teritorinę jurisdikciją ir nacionaliniu lygmeniu, Teisingumo Teismui reikės patikslinti, ar, siekiant nustatyti šį teismą, šią nuostatą reikia taikyti vieną, ar kartu su Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 1 punktu. Atsižvelgiant į atsakymus, kuriuos, mano nuomone, reikėtų pateikti į du pirmiau minėtus prejudicinius klausimus, manau, kad į trečiąjį klausimą, kuris pateiktas tik subsidiariai, atsakyti nereikia.

II. Teisinis pagrindas

A. *Monrealio konvencija*

7. Monrealio konvencija, kiek tai susiję su Europos Sąjunga, įsigaliojo 2004 m. birželio 28 d.

8. Šios konvencijos trečioje konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad valstybės, šios konvencijos šalys, „pripaž[įsta] būtinybę užtikrinti tarptautinio vežimo oru vartotojų interesų apsaugą ir teisingos kompensacijos, paremtos restitucijos principu, būtinybę“. Be to, kaip nurodyta jos penktoje konstatuojamojoje dalyje, „įsitikinusios, kad bendri valstybių veiksmai, skirti tolesniam tam tikrų tarptautinį vežimą oru reglamentuojančių taisyklių derinimui ir sistemimui, pasitelkiant naują Konvenciją, yra tinkamiausias būdas reikiamai [teisingai] interesų pusiausvyrai pasiekti“.

9. Šios konvencijos III skyriuje „Vežėjo atsakomybė ir žalos atlyginimo dydis“ esančiame 19 straipsnyje „Vėlavimas“ numatyta, kad „[v]ežėjas atsako už žalą, atsiradusią dėl vėlavimo vežant oru keleivius, bagažą arba krovinius. Tačiau vežėjas neatsako už žalą, atsiradusią dėl vėlavimo, jeigu jis įrodo, kad jis ir jo darbuotojai ir atstovai ėmėsi visų prieinamų protingų priemonių žalai išvengti, arba tai, kad jam ar jiems buvo neįmanoma imtis šių priemonių“.

5 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, nustatantis bendras kompensavimo ir pagalbos keleiviams taisykles atsakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atveju, panaikinantį Reglamentą (EEB) Nr. 295/91 (OL L 46, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 7 sk., 8 t., p. 10).

10. Tame pat III skyriuje esančio 33 straipsnio „Teisingumas“ 1 ir 4 dalyse nurodyta:

„1. Ieškinys dėl žalos atlyginimo ieškovo nuožiūra privalo būti pareiškiamas vienos iš valstybių, šios konvencijos šalių, teritorijoje arba vežėjo gyvenamosios vietos ar jo pagrindinės ūkinės-komercinės verslo vietos arba ūkinės-komercinės verslo vietos, kurioje buvo sudaryta sutartis, arba paskirties vietos teismui.

<...>

4. Teismo proceso tvarka nustatoma pagal teismo, kuriam buvo pateiktas ieškinys, vietos teisę.“

B. Sąjungos teisė

1. Reglamentas Nr. 261/2004

11. Reglamento Nr. 261/2004 1 straipsnio „Tikslas“ 1 dalies b ir c punktuose numatyta, kad šis reglamentas „jame nurodytomis sąlygomis nustato minimalias keleivių teises, kai [be kita ko] jų skrydis atšaukiamas [ir] jų skrydis atidedamas“.

12. Minėto reglamento 5 straipsnio „Skrydžių atšaukimas“ 1 ir 2 dalyse nurodyta:

„1. Atšaukus skrydį:

- a) skrydį vykdantis oro vežėjas atitinkamiems keleiviams teikia pagalbą pagal 8 straipsnį;
- b) oro vežėjas atitinkamiems keleiviams teikia pagalbą pagal 9 straipsnio 1 dalies a punktą ir 9 straipsnio 2 dalį, taip pat nukreipimo kitu maršrutu atveju, jei pagrįstai tikimasi, kad naujojo skrydžio išvykimo laikas bus ne anksčiau kaip kitą dieną po atšaukto skrydžio planuoto išvykimo, – 9 straipsnio 1 dalies b punkte ir 9 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytą pagalbą;
- c) atitinkami keleiviai turi teisę į kompensaciją, kurią skrydį vykdantis oro vežėjas išmoka pagal 7 straipsnį <...>.

2. Kai keleiviams pranešama apie skrydžio atšaukimą, jiems paaiškinama, koku kitu transportu jie galėtų keliauti.“

13. To paties reglamento 7 straipsnio „Teisė į kompensaciją“ 1 dalies a punkte numatyta, kad šiame straipsnyje nurodytomis sąlygomis „keleiviai gauna tokio dydžio kompensaciją: <...> 250 eurų visų 1 500 kilometrų ar mažesnio atstumo skrydžių atveju“.

14. Minėto reglamento 9 straipsnio „Teisė į rūpinimąsi“ 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Kai daroma nuoroda į šį straipsnį, keleiviams nemokamai pasiūloma:

- a) maistas ir gaivinamieji gėrimai, atsižvelgiant į laukimo laiką;
- b) apgyvendinimas viešbutyje tais atvejais:
  - kai būtina pasilikti vieną ar daugiau naktų, arba
  - kai būtina pasilikti ilgiau nei buvo numatęs keleivis;

c) transportas iš oro uosto į apgyvendinimo vietą (viešbutį ar kitą) ir atgal.

2. Be to, keleiviams pasiūloma du kartus nemokamai paskambinti telefonu, išsiųsti telekso ar fakso pranešimus arba elektroninius laiškus.“

15. Reglamento Nr. 261/2004 12 straipsnio „Papildoma kompensacija“ 1 dalyje nurodyta, kad šis reglamentas „taikomas nepažeidžiant keleivių teisės gauti papildomą kompensaciją. Pagal šį reglamentą gautos kompensacijos suma gali būti atimama iš tokios kompensacijos sumos“.

2. Reglamentas Nr. 1215/2012

16. Reglamentas Nr. 1215/2012 pagal jo 66 straipsnio 1 dalį taikytinas pagrindinei bylai *ratione temporis*, nes ieškinys, kurį nagrinėja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, buvo pareikštas po 2015 m. sausio 10 d.⁶

17. Reglamento Nr. 1215/2012 II skyriaus „Jurisdikcija“ 2 skirsnyje „Specialioji jurisdikcija“ esančio 7 straipsnio 1 punkto a ir b papunkčiuose numatyta, kad „asmeniui, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškinys kitoje valstybėje narėje gali būti pareikštas:

- l) a) bylose, kylančiose iš sutarčių – atitinkamos prievolės įvykdymo vietos teismuose;
- b) pagal šią nuostatą ir jeigu nesutarėta kitaip, atitinkamos prievolės vykdymo vieta yra: <...> teikiant paslaugas – vieta valstybėje narėje, kurioje pagal sutartį paslaugos buvo arba turėjo būti suteiktos.“

18. To paties reglamento skyriaus 4 skirsnyje „Jurisdikcija dėl bylų, susijusių su vartojimo sutartimis“ esančio 17 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad šis skirsnis „netaikomas vežimo sutarčiai, išskyrus sutartis, kuriose už bendrą kainą numatyta kelionė ir nakvynė“.

19. Minėto reglamento VII skyriaus „Santykis su kitais dokumentais“ esančiame 67 straipsnyje nurodyta, kad šis reglamentas „nedaro poveikio nuostatoms, reglamentuojančioms jurisdikciją ir specialiose srityse priimtų teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo nuostatoms, numatytoms Sąjungos dokumentuose arba nacionaliniuose įstatymuose, suderintuose pagal tokius dokumentus“.

20. Tame pačiame minėto reglamento VII skyriuje esančio 71 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad šis reglamentas „nedaro poveikio jokioms konvencijoms, kuriose dalyvauja valstybės narės ir kurios reglamentuoja jurisdikciją arba teismo sprendimų pripažinimą ir vykdymą“.

III. Pagrindinė byla, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

21. Adriano Guaitoli, Alessandro Celano Tomassoni, Mario Giuli ir Concepción Casan Rodriguez, Antonia Cirilli, Lucia Cortini, Patrizia Padroni (toliau – A. Guaitoli ir kt.) nusipirko skrydžio bilietus iš Fjumičino (Italija) į Kerkyros salą (Graikija) ir atgal, skrydžius vykdė oro transporto bendrovė *easyJet Airline Company Ltd* (toliau – *easyJet*), įsteigta Lutone (Jungtinė Karalystė).

22. A. Guaitoli ir kt. skrydis pirmyn, kuris turėjo įvykti 2015 m. rugpjūčio 4 d. 20 val. 20 min., buvo atidėtas ilgam laikui, paskui atšauktas ir perkeltas į kitos dienos 16 val. 45 min. Laukiant skrydžio A. Guaitoli ir kt. nebuvo pasiūlyta būti skraidinamiems kitos bendrovės, maisto ar kokios nors kitos pagalbos, taip pat jokios kompensacijos, nors šiuo klausimu *easyJet* buvo pateiktas oficialus prašymas.

⁶ Žr. šios išvados 24 punktą.

23. Skrydis atgal buvo numatytas 2015 m. rugpjūčio 14 d. 23 val. 25 min., bet ir jis buvo atidėtas ilgam laikui, tačiau jo atidėjimo trukmė nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepatikslinkta.

24. 2016 m. birželio 28 d. A. Guaitoli ir kt. pareiškė savo gyvenamosios vietos teisme *Tribunale ordinario di Roma* (Romos teismas) ieškinį, paremtą Reglamento Nr. 261/2004 5, 7, 9 ir 12 straipsniais, prašydami priteisti iš *easyJet* žalą, patirtą dėl skrydžio pirmyn atšaukimo ir skrydžio atgal atidėjimo, išmokėti jiems fiksuotą kompensaciją, grąžinti nepagrįstai patirtas išlaidas ir atlyginti papildomą turtinę bei neturtinę žalą⁷.

25. Gindamasi *easyJet* iš pradžių pateikė du jurisdikcijos nebuvimu grindžiamus prieštaravimus. Pirmąjį prieštaravimą, susijusį su ginčo verte, *Tribunale ordinario di Roma* (Romos teismas) atmetė. Dėl antrojo prieštaravimo, susijusio su teritorine jurisdikcija, minėtas teismas nusprendė, kad reikia nustatyti taikytinas taisykles, visų pirma atsižvelgiant į Monrealio konvencijos 33 straipsnio ir Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio (dabar – Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnis) santykį ir galimai paliktą vietą nacionalinėms jurisdikcijos taisyklėms, patikslinant, kad ieškovų pagrindinėje byloje gyvenamoji vieta yra jo paties jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje, o Fjumičino oro uostas – *Tribunale di Civitavecchia* (Čivitavekijos teismas, Italija) jurisdikcijos teritorijoje.

26. Šiomis aplinkybėmis 2018 m. vasario 26 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2018 m. kovo 26 d., *Tribunale ordinario di Roma* (Romos teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

- „1. Ar tokiu atveju, kai viena šalis dėl skrydžio atidėjimo ar atšaukimo kartu prašo ne tik fiksuotos vienodos kompensacijos, nurodytos Reglamento (EB) Nr. 261/2004 5, 7 ir 9 straipsniuose, bet ir žalos atlyginimo pagal Reglamento (EB) Nr. 261/2004 12 straipsnį, turėtų būti taikomas Monrealio konvencijos 33 straipsnis, ar teisingumas (tiek tarptautinis, tiek vidaus) vis dėlto nustatomas pagal Reglamento (EB) Nr. 44/2001 5 straipsnį?
2. Ar pirmajame klausime nurodytu pirmuoju atveju Monrealio konvencijos 33 straipsnis turėtų būti aiškinamas taip, kad juo reglamentuojamas tik jurisdikcijos paskirstymas tarp valstybių, ar taip, kad juo reglamentuojamas ir atskiros valstybės vidaus teritorinis teisingumas?
3. Ar antrajame klausime nurodytu pirmuoju atveju Monrealio konvencijos 33 straipsnis turėtų būti taikomas „išimtinai“, todėl nebūtų galima taikyti Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio, ar abi šios nuostatos gali būti taikomos kartu tiesiogiai nustatant tiek valstybės jurisdikciją, tiek jos vidaus teritorinį teisingumą?“

27. Rašytines pastabas Teisingumo Teismui pateikė A. Guaitoli ir kt., *easyJet*, Italijos vyriausybė ir Europos Komisija. Teismo posėdis nebuvo rengiamas.

⁷ Kalbant konkrečiau, kaip nurodo minėtas teismas, A. Guaitoli ir kt. reikalauja iš *easyJet* pagal „Reglamento [Nr. 261/2004] 5, 7, 9 ir 12 straipsnius išmokėti <...> kompensaciją, padengti išlaidas ir atlyginti kitą žalą, patirtą dėl <...> skrydžio <...> atšaukimo (po 815 EUR kiekvienam ieškovui), taip pat [be kita ko] kompensaciją už <...> skrydžio atidėjimą (po 250 EUR kiekvienam ieškovui), t. y. priteisti <...> 7 455 EUR dydžio sumą (po 1 065 EUR kiekvienam ieškovui) bei atlyginti patirtą neturtinę žalą, kuri turėtų būti nustatyta *ex aequo et bono*“. Suinteresuotieji asmenys tarp „prašomos kompensuoti žalos, padarytos *atšaukiant išvykimo skrydį*, rūšių (*be fiksuoto dydžio kompensacijos mokėjimo*) [mini] išlaid[a]s, susijusi[a]s su kelione iš oro uosto ir į jį, maitinimo ir apgyvendinimo, kuriuo nebuvo pasinaudota, išlaid[a]s, užsakyto ir prarasto kruizo, į kurį turėjo būti išvykta iš Kerkyros, dienos išlaid[a]s, 200 EUR kompensacij[ą] kiekvienam asmeniui už prarastą atostogų dieną bei *neturtin[ę] žal[a]*, kurios suma turi būti apskaičiuota *ex equo et ex bono*“ (išskirta mano).

IV. Analizė

A. Pirminės pastabos

28. Prieš nagrinėjant pirma išdėstytų trijų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimų esmę⁸, manau, būtų naudinga pateikti samprotavimus, kylančius iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, susijusius su visais šiais klausimais.

29. Pirmiausia, kalbant apie Monrealio konvencijos aiškinimą, primenu, kad jos nuostatos yra Sąjungos teisinės sistemos sudedamoji dalis⁹, todėl Teisingumo Teismas turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl jos išaiškinimo, laikantis Sąjungai privalomų tarptautinės teisės normų, visų pirma Vienos konvencijos¹⁰ 31 straipsnio, pagal kurį sutartis turi būti aiškinama laikantis geros valios principų, atsižvelgiant į joje vartojamų sąvokų įprastą reikšmę sutarties kontekste ir į sutarties objektą bei jos tikslą¹¹. Be to, atsižvelgiant į Monrealio konvencijos tikslą suvienodinti taisykles, susijusias su tarptautiniu oro transportu, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad šioje konvencijoje esančios sąvokos, kurios joje neapibrėžtos, turi būti aiškinamos „vienodai ir savarankiškai, nesvarbu, kad valstybės šios konvencijos šalys savo nacionalinėje teisėje šią sąvoką aiškina įvairiai“¹².

30. Be to, pažymiu, kad nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visoje nutartyje formaliai nurodo Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnį, ypač pirmajame ir trečiajame prejudiciniuose klausimuose, reikia remtis lygiavertės turinio nuostatomis, esančiomis Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnyje¹³, nes šis reglamentas taikomas šioje byloje nagrinėjamam atvejui *ratione temporis*¹⁴. Šiuo klausimu pabrėžiu, kad pagal suformuotą jurisprudenciją, siekiant pateikti naudingą atsakymą nacionaliniams teismams, Teisingumo Teismui gali reikėti atsižvelgti į Sąjungos teisės normas, kurių šie teismai nenurodė savo prejudiciniuose klausimuose¹⁵.

31. Pateikęs šias bendro pobūdžio pastabas, dabar reikia paeiliui išanalizuoti kiekvieną iš šioje byloje pateiktų klausimų.

8 Žr. šios išvados 1 ir paskesnius punktus.

9 Nuo šios išvados 7 punkte nurodytos įsigaliojimo datos.

10 1969 m. gegužės 23 d. Vienoje sudaryta konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės (Jungtinių Tautų tarptautinių sutarčių rinkinys, 1155 t., p. 331).

11 Žr., be kita ko, 2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *Espada Sánchez ir kt.* (C-410/11, EU:C:2012:747, 20–22 punktai); 2016 m. vasario 17 d. Sprendimą *Air Baltic Corporation* (C-429/14, EU:C:2016:88, 23 ir 24 punktai) ir 2018 m. balandžio 12 d. Sprendimą *Finnair* (C-258/16, EU:C:2018:252, 19–22 punktai).

12 Šiuo klausimu žr. 2010 m. gegužės 6 d. Sprendimą *Walz* (C-63/09, EU:C:2010:251, 21 ir 22 punktai). Pagal analogiją dėl Reglamento Nr. 44/2001 esančių sąvokų žr. 2013 m. gegužės 16 d. Sprendimą *Melzer* (C-228/11, EU:C:2013:305, 34 ir paskesni punktai); taip pat 2018 m. kovo 7 d. Sprendimą *flightright ir kt.* (C-274/16, C-447/16 ir C-448/16, EU:C:2018:160, 56 ir 58 punktai). Dėl šios jurisprudencijos poveikio nagrinėjamam atvejui grįžiu šios išvados 58 ir paskesniuose punktuose.

13 Dėl šių dviejų straipsnių formuluočių panašumo, visų pirma atsižvelgiant į jų abiejų 1 punktą, ir dėl to, kad Teisingumo Teismo pateiktas Reglamento Nr. 44/2001 nuostatų išaiškinimas taip pat taikomas lygiavertėms Reglamento Nr. 1215/2012 nuostatomis, žr., be kita ko, 2017 m. birželio 15 d. Sprendimą *Kareda* (C-249/16, EU:C:2017:472, 8 ir 27 punktai); 2018 m. kovo 7 d. Sprendimą *flightright ir kt.* (C-274/16, C-447/16 ir C-448/16, EU:C:2018:160, 13, 57, 61, 70 ir 78 punktai) ir 2018 m. lapkričio 15 d. Sprendimą *Kuhn* (C-308/17, EU:C:2018:911, 31 punktas).

14 Taip pat žr. šios išvados 16 punktą.

15 Žr., be kita ko, 2015 m. spalio 22 d. Sprendimą *Impresa Edilux ir SICEF* (C-425/14, EU:C:2015:721, 20 punktas) ir 2018 m. gruodžio 19 d. Sprendimą *AREX CZ* (C-414/17, EU:C:2018:1027, 34 ir 35 punktai).

B. Dėl Monrealio konvencijos ir Reglamento Nr. 1215/2012 santykio, jeigu pareiškiamas ieškinys dėl žalos atlyginimo, kuriam taikoma ir ši konvencija, ir Reglamentas Nr. 261/2004 (pirmasis klausimas)

1. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo dalyko

32. Iš esmės pirmuoju prejudiciniu klausimu Teisingumo Teismo prašoma nuspręsti, ar tuo atveju, jeigu keleivis, kurio tarptautinis skrydis buvo atidėtas arba atšauktas, teisme prašo ne tik Reglamento Nr. 261/2004 5, 7 ir 9 straipsniuose numatytos fiksuotos kompensacijos ir išlaidų grąžinimo, bet ir papildomos žalos atlyginimo, kaip tai suprantama pagal to paties reglamento 12 straipsnį¹⁶, teismas, turintis jurisdikciją *ratione loci*, turi būti nustatytas pagal Monrealio konvencijos 33 straipsnį ir (arba) Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnį.

33. Siūlydami į tris prejudicinius klausimus atsakyti bendrai, A. Guaitoli ir kt. teigia, kad ir Monrealio konvencijos 33 straipsnyje, ir Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnyje nustatyti tik sąsajos kriterijai, leidžiantys nustatyti valstybę narę, kurioje turi būti nagrinėjamas ginčas, o ne teritorinę jurisdikciją turintį teismą¹⁷. Vis dėlto *easyJet* teigia, kad į šios konvencijos 33 straipsnį turi būti atsižvelgta kiekvieną kartą, kai keleivis prašo atlyginti žalą, patirtą dėl skrydžio atidėjimo, remdamasis šia konvencija. Italijos vyriausybės teigimu, teismo, kuriame iškelta byla, jurisdikcija turi būti vertinama pagal, pirma, Reglamentą Nr. 1215/2012, kiek tai susiję su prašymu atlyginti žalą, grindžiamu Reglamentu Nr. 261/2004, ir, antra, Monrealio konvencija, kiek tai susiję su prašymu atlyginti žalą, kylančią dėl nagrinėjamos vežimo sutarties neįvykdymo. Be to, Komisija mano, kad teismų jurisdikciją turi reglamentuoti, pirma, Reglamentas Nr. 1215/2012 7 straipsnio 1 punkto b papunktis, taikant jį tai ieškinio daliai, kuria prašoma atlyginti žalą pagal Reglamentą Nr. 261/2004, ir, antra, Monrealio konvencijos 33 straipsnis, taikant jį tai ieškinio daliai, kuria prašoma papildomo žalos atlyginimo dėl skrydžio atidėjimo, patenkančio į šios konvencijos taikymo sritį.

34. Pritariu pastarajai nuomonei. Prieš nurodydamas, kaip, mano nuomone, tokioje byloje, kaip pagrindinė byla, reikėtų atitinkamai taikyti jurisdikcijos taisykles, atitinkamai numatytas Reglamente Nr. 1215/2012 ir Monrealio konvencijos 33 straipsnyje, manau, kad būtina išsiaiškinti, koks yra materialinės teisės normų, susijusių su oro vežėjų atsakomybe, atitinkamai išdėstytų Reglamente Nr. 261/2004 ir šioje konvencijoje, tarpusavio santykis. Mano nuomone, būtent dėl šiuose dviejuose teisės aktuose numatytų atsakomybės sistemų derinio kyla būtinybė lygiagrečiai taikyti ir Reglamente Nr. 1215/2012, ir minėtos konvencijos 33 straipsnyje nustatytas jurisdikcijos taisykles.

2. Dėl dviejų teisinių sistemų, susijusių su oro vežėjų atsakomybe, taikytinų tokioje byloje, kaip pagrindinė byla

35. Kaip nurodo dauguma pastabas šioje byloje pateikusių suinteresuotųjų asmenų, pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją egzistuoja dvi oro vežėjo atsakomybės keleiviams sistemos, pirmoji iš kurių grindžiama Reglamentu Nr. 261/2004, o antroji – Monrealio konvencija, ir abu šie teisės aktai gali būti taikomi pagrindinei bylai.

¹⁶ Dėl įvairių reikalavimų, kuriuos nagrinėja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, dalių žr. šios išvados 7 išnašą.

¹⁷ Mano nuomone, šie argumentai yra reikšmingesni antrajam prejudiciniam klausimui, kuris narinėjamas šios išvados 53 ir paskesniuose punktuose, o ne pirmajam klausimui.

36. Primenu, jog Teisingumo Teismas yra ne kartą nusprendęs, kad atitinkamomis Reglamento Nr. 261/2004 ir Monrealio konvencijos nuostatomis grindžiamos teisės yra skirtingo teisinio pobūdžio. Jis pažymėjo, kad Reglamentu Nr. 261/2004 nustatoma žalos, kurią sudaro dėl skrydžio atidėjimo ar atšaukimo patiriami nepatogumai, standartinio ir nedelsiamo atlyginimo tvarka¹⁸, skirta ankstesniam etapui nei tas, kuriam skirta Monrealio konvencija, taigi ši tvarka yra autonomiška šioje konvencijoje numatytosios atžvilgiu¹⁹.

37. Skirtingai nei Reglamento Nr. 261/2004 nuostatos, Monrealio konvencijos 19 ir paskesni straipsniai reglamentuoja sąlygas, kuriomis, kai skrydis atidedamas, keleiviai gali pareikšti individualius ieškinius dėl žalos atlyginimo, o tam reikia kiekvienu konkrečiu atveju vertinti padarytos žalos dydį, taigi žala gali būti atlyginta tik *a posteriori* ir individualizuotai²⁰.

38. Reglamento Nr. 261/2004 1 straipsnyje pažymima, kad šis reglamentas nustato minimalias skrydžių keleivių teises. Be to, jo 12 straipsnyje numatyta, pirma, kad šis reglamentas taikomas nepažeidžiant keleivių teisės gauti papildomą kompensaciją pagal kitus dokumentus²¹, ir, antra, kad pagal šį reglamentą gautos kompensacijos suma gali būti atimama iš tokios kompensacijos sumos²². Taigi nacionalinis teismas turi teisę įpareigoti oro vežėją atlyginti keleiviams visą žalą, kurią jie patyrė dėl jo sutartinių įsipareigojimų neįvykdymo, remiantis kitu teisiniu pagrindu nei Reglamentas Nr. 261/2004, be kita ko, pagal Monrealio konvenciją arba nacionalinės teisės normas²³. Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, kad, kaip ir pagal minėtos konvencijos III skyriaus nuostatas, žala, kuri gali būti atlyginta „papildomai“ pagal minėto reglamento 12 straipsnį, gali būti ir turtinė, ir neturtinė²⁴.

39. Kalbant konkrečiau, šioje byloje neginčijama, kad keleivio teisė į fiksuotą ir suvienodintą kompensaciją dėl skrydžio atšaukimo ar atidėjimo ilgam laikui, kylanti iš Reglamento Nr. 261/2004 5–7 straipsnių²⁵, yra teisė, nepriklausanti nuo žalos, patirtos dėl skrydžio atidėjimo, individualizuoto atlyginimo, kurio galima prašyti pagal Monrealio konvencijos 19 straipsnį²⁶.

40. Be to, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad jeigu oro vežėjas neįvykdo įsipareigojimų padengti išlaidas, tenkančią jam pagal Reglamento Nr. 261/2004 5 straipsnio 1 dalies b punktą ir 9 straipsnį, keleivis gali reikalauti kompensacijos pagal šias nuostatas, o tokio reikalavimo paisyti minėtų įsipareigojimų negalima laikyti siekiu gauti tokį žalos atlyginimą, kuriuo, išmokant individualizuoto

18 T. y. keleiviai neturi patirti šių nepatogumų, kylančių tuo atveju, kai nacionaliniame teisme yra pareiškiamas ieškinyš dėl žalos atlyginimo.

19 Žr., be kita ko, 2009 m. liepos 9 d. Sprendimą *Rehder* (C-204/08, EU:C:2009:439, 27 punktą); 2012 m. spalio 23 d. Sprendimą *Nelson ir kt.* (C-581/10 ir C-629/10, EU:C:2012:657, 46, 49–55, 57 ir 74 punktai); 2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *Cuadrench Moré* (C-139/11, EU:C:2012:741, 32 punktą) ir 2016 m. kovo 10 d. Sprendimą *Flight Refund* (C-94/14, EU:C:2016:148, 46 punktą).

20 Žr., be kita ko, 2006 m. sausio 10 d. Sprendimą *IATA ir ELFAA* (C-344/04, EU:C:2006:10, 42 ir paskesni punktai); 2008 m. liepos 10 d. Sprendimą *Emirates Airlines* (C-173/07, EU:C:2008:400, 42 punktą) ir 2008 m. gruodžio 22 d. Sprendimą *Wallentin-Hermann* (C-549/07, EU:C:2008:771, 32 punktą). Šiuo klausimu žr. Grigorieff, C.-I., „Le régime d’indemnisation de la convention de Montréal“, *Revue européenne de droit de la consommation*, 2012, Nr. 4, p. 670 ir paskesni.

21 Pažymėtina, kad Reglamento Nr. 261/2004 12 straipsnis savaime nėra teisinis pagrindas, leidžiantis gauti žalos atlyginimą, juo siekiama paaiškinti pagal šį reglamentą mokėtinų kompensacijų ir kompensacijų, kurių galima prašyti kitu pagrindu, tarpusavio santykį.

22 Iš to darytina išvada, kad keleiviai gali gauti ir Reglamento Nr. 261/2004 nuostatose numatytą standartinę kompensaciją, ir realiai patirtos žalos atlyginimą pagal kitas nuostatas, tačiau perteklinės kompensacijos neleidžiama išmokėti.

23 Žr. 2006 m. sausio 10 d. Sprendimą *IATA ir ELFAA* (C-344/04, EU:C:2006:10, 47 punktą) ir 2011 m. spalio 13 d. Sprendimą *Sousa Rodríguez ir kt.* (C-83/10, EU:C:2011:652, 37 ir 38 punktai).

24 Žr. 2010 m. gegužės 6 d. Sprendimą *Walz* (C-63/09, EU:C:2010:251, 29 ir 39 punktai) ir 2011 m. spalio 13 d. Sprendimą *Sousa Rodríguez ir kt.* (C-83/10, EU:C:2011:652, 41 punktą).

25 Pažymiu, kad iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad ieškovų pagrindinėje byloje skrydis atgal buvo atidėtas ilgam laikui, bet jie aiškiai nesirėmė Reglamento Nr. 261/2004 6 straipsniu, kuriame numatyta teisė reikalauti, kad tokiu atveju oro vežėjas jis pasirūpintų. Be to, Teisingumo Teismas to paties reglamento 5, 6 ir 7 straipsnius aiškino taip, kad „atidėtų skrydžių keleiviai gali būti prilyginti atšauktų skrydžių keleiviams, taigi jie gali remtis šio reglamento 7 straipsnyje numatyta teise į kompensaciją, kai dėl atidėto skrydžio praranda tris valandas ar daugiau laiko“ (be kita ko, 2009 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *Sturgeon ir kt.*, C-402/07 ir C-432/07, EU:C:2009:716, 69 punktą ir 2013 m. vasario 26 d. Sprendimo *Folkerts*, C-11/11, EU:C:2013:106, 32 punktą).

26 Žr., be kita ko, 2009 m. liepos 9 d. Sprendimą *Rehder* (C-204/08, EU:C:2009:439, 27 punktą); 2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *Cuadrench Moré* (C-139/11, EU:C:2012:741, 28 punktą) ir 2016 m. kovo 10 d. Sprendimą *Flight Refund* (C-94/14, EU:C:2016:148, 45 punktą).

dydžio kompensaciją, pagal Monrealio konvencijoje nustatytas sąlygas būtų kompensuojama dėl atitinkamo skrydžio atšaukimo patirta žala. Iš tiesų skrydžių keleivių pretenzijos, grindžiamos teisėmis, kurios jiems yra suteikiamos pagal minėtą reglamentą, negali būti priskiriamos „papildomai kompensacijai“, kaip tai suprantama pagal jo 12 straipsnį²⁷.

41. Po šios būtinos pagrindinių jurisprudencijos aspektų, susijusių su materialinės teisės normų, atitinkamai esančių Reglamente Nr. 261/2004 ir Monrealio konvencijoje, tarpusavio santykiu apžvalgos dabar reikia išnagrinėti, kokios nuostatos turi būti taikomos siekiant nustatyti teismą, turintį jurisdikciją nagrinėti skirtingus pagrindinėje byloje pateiktus reikalavimus, kurių ypatumas tas, kad jiems kartu taikomas ir Reglamentas Nr. 261/2004, ir Monrealio konvencija.

3. *Dėl jurisdikcijos taisyklių, taikytinų atsižvelgiant į skirtingų reikalavimų, suformuluotų remiantis oro vežėjo atsakomybe, pagrindą*

42. Dėl toliau nurodytų motyvų manau, kad jeigu yra pareiškiamas mišrus ieškinys dėl žalos atlyginimo, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, jurisdikciją turintis teismas turi būti nustatytas, pirma, pagal reikšmingas Reglamento Nr. 1215/2012 nuostatas, kiek tai susiję su reikalavimais, kuriems taikomas Reglamentas Nr. 261/2004, ir, antra, pagal Monrealio konvencijos 33 straipsnį, kiek tai susiję su reikalavimais, kuriuos reglamentuoja ši konvencija. Taip pat nagrinėsiu praktines šio siūlomo aiškinimo pasekmes.

a) *Dėl jurisdikcijos taisyklių, taikytinų reikalavimams, kuriems taikomas Reglamentas Nr. 261/2004*

43. Teisingumo Teismas jau yra konstatavęs: „kadangi atitinkamomis Reglamento Nr. 261/2004 ir Monrealio konvencijos nuostatomis grindžiamos teisės įtvirtintos skirtinguose teisės aktuose, šioje konvencijoje numatytos tarptautinės jurisdikcijos taisyklės netaikomos *remiantis vien Reglamentu Nr. 261/2004* paduotiems prašymams, nagrinėtiniems atsižvelgiant į Reglamentą Nr. 44/2001“²⁸. Mano nurodyta formulė, kaip pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, galėtų leisti manyti, kad ši analizė galėtų būti taikoma tik ieškiniams, grindžiamiems vien Reglamento Nr. 261/2004 nuostatomis.

44. Vis dėlto, mano nuomone, šioje jurisprudencijoje nurodyti motyvai yra reikšmingi *mutatis mutandis* tokiam ginčui, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kurioje ieškovų pretenzijos *kartu* yra grindžiamos ir iš dalies Reglamento Nr. 261/2004 nuostatomis, ir iš dalies kitomis teisės normomis. Iš tiesų tai, kad yra skirtingi teisės aktai, šiuo atveju taip pat reiškia, kad teisėms, atitinkamai kylančioms iš Reglamento Nr. 261/2004 ir Monrealio konvencijos, bus taikomos skirtingos tarptautinės jurisdikcijos taisyklės²⁹.

45. Mano nuomone, iš to darytina išvada, kad tarptautinė valstybės narės teismo jurisdikcija priimti sprendimą dėl pirmosios šių pretenzijų dalies priklauso nuo atitinkamų Reglamento Nr. 44/2001 nuostatų arba šiuo atveju labiau nuo Reglamento Nr. 1215/2012, kuris taikytinas *ratione temporis*, o ne nuo šios konvencijos 33 straipsnio. Kitaip tariant, laikausi nuomonės, kad, kalbant apie

27 Žr. 2011 m. spalio 13 d. Sprendimą *Sousa Rodríguez ir kt.* (C-83/10, EU:C:2011:652, 38, 42–44 ir 46 punktai) ir 2013 m. sausio 31 d. Sprendimą *McDonagh* (C-12/11, EU:C:2013:43, 19–24 punktai).

28 Žr. 2009 m. liepos 9 d. Sprendimą *Rehder* (C-204/08, EU:C:2009:439, 27 ir 28 punktai) ir 2016 m. kovo 10 d. Sprendimą *Flight Refund* (C-94/14, EU:C:2016:148, 43 ir 46 punktai).

29 Dėl skirtingų jurisdikcijos taisyklių aiškinimo atsižvelgiant į materialinę normą, kuria remiasi ieškovas, pagal analogiją dėl ieškinio dėl atsakomybės, priskiriamo „byloms dėl sutarčių“ ir (arba) „dėl delikto“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnį, žr. mano išvadą byloje *Bosworth ir Hurley* (C-603/17, EU:C:2019:65, 70–90 punktai).

reikalavimus išmokėti fiksuotą kompensaciją ir grąžinti išlaidas, kurių teisinis pagrindas yra Reglamentas Nr. 261/2004, teismas, kuriame iškelta byla, turi įvertinti savo paties jurisdikciją atsižvelgdamas į Reglamentą Nr. 1215/2012, o konkrečiau – pagrindinėje byloje – atsižvelgdamas į jo 4 ir 7 straipsnius³⁰.

46. Primenu, kad pagal Reglamento Nr. 1215/2012 4 straipsnio 1 dalį bylos valstybėje narėje nuolat gyvenančiam atsakovui turi būti keliamos šios valstybės narės teismuose. Vis dėlto šio reglamento 7 straipsnio 1 punkte nustatyta specialiosios jurisdikcijos taisyklė bylose dėl sutarčių, leidžianti ieškovui pasirinkti kitą siejamąjį veiksni, t. y. prievolės, kuria grindžiamas prašymas, įvykdymo vietą, kuri, kaip nurodyta minėto 1 punkto b papunktyje, laikoma ta vieta, kurioje paslauga buvo arba turėjo būti suteikta. Kaip savo pirmajame prejudiciniame klausime nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šioje normoje nustatomas tarptautiniu ir vidaus lygmeniu jurisdikciją turintis teismas³¹. Konkrečiai kalbėdamas apie tarptautinio oro transporto paslaugas, jis aiškino šią nuostatą taip, kad ieškovas turi teisę pasirinkti, ar kreiptis į orlaivio išvykimo vietos, ar į orlaivio atvykimo vietos teismą, kurio teritorinei jurisdikcijai priklauso ši vieta, pagal tai, kokios vietos yra nurodytos atitinkamoje sutartyje³².

b) Dėl jurisdikcijos taisyklių, taikytinų reikalavimams, kuriems taikoma Monrealio konvencija

47. Kaip ir *easyJet*, Italijos vyriausybė ir Komisija, manau, kad, kalbant apie ieškinius, grindžiamus Monrealio konvencija arba tiksliau, šiuo atveju – reikalavimus, patenkančius į šios konvencijos taikymo sritį, taikytinos jurisdikcijos taisyklės nustatytos jos 33 straipsnyje³³.

48. Iš tiesų Monrealio konvencijos 33 straipsnis gali būti taikomas atsižvelgiant į Reglamento Nr. 1215/2012 nuostatas, reglamentuojančiomis santyki su kitais dokumentais, kuriais reglamentuojama teismų jurisdikcija Sąjungos teritorijoje, t. y. šio reglamento 67 straipsnį ir 71 straipsnio 1 dalį. Pagal šias nuostatas gali būti taikomos teismų jurisdikcijos taisyklės, susijusios su konkrečiomis bylomis, tarp kurių neabejotinai yra oro transportas, atitinkamai nustatytos Sąjungos aktuose arba konvencijose, kurių šalys yra valstybės narės. Vis dėlto Monrealio konvencija nuo šiol yra sudedamoji Sąjungos teisinės sistemos dalis³⁴ ir srityse, patenkančiose į jos taikymo sritį, ji yra viršesnė už Sąjungos antrinės teisės aktus, pavyzdžiui, Reglamentą Nr. 261/2004³⁵.

49. Taigi manau, kad jeigu ieškiniui iš dalies taikomos Monrealio konvencijos nuostatos, konkrečiau – jos 19 straipsnio nuostatos, susijusios su žalos atlyginimu dėl skrydžio atidėjimo³⁶, teismas, kuriame iškelta byla, turi nustatyti savo jurisdikciją priimti sprendimą dėl šios ieškinio dalies atsižvelgdamas į minėtos konvencijos 33 straipsnį, kuris leidžia ieškovui pasirinkti, ar pareikšti ieškinį atitinkamam oro vežėjui vienos iš susitariančiųjų valstybių teritorijoje, t. y. teisme, kurio veiklos teritorijoje yra šio oro vežėjo buveinė arba kitas jam prilygintas siejamasis veiksnys³⁷, t. y. teisme, kurio veiklos teritorijoje yra atitinkamo skrydžio paskirties vieta.

30 Pažymiu, kad pagal Reglamento Nr. 1215/2012 17 straipsnio 3 dalį jame numatytos specialiosios jurisdikcijos taisyklės vartotojų naudai, leidžiančios, be kita ko, pareikšti pardavėjui arba tiekėjui ieškinį „vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos teismuose“, netaikomos, jeigu įsigytą paslaugą, kaip pagrindinėje byloje, sudaro skrydis be kelionės ir apgyvendinimo už fiksuotą kainą (taip pat žr. 2019 m. balandžio 11 d. Sprendimo *Ryanair*, C-464/18, EU:C:2019:311, 28 punktą).

31 Žr. 2007 m. gegužės 3 d. Sprendimą *Color Drack* (C-386/05, EU:C:2007:262, 30 punktas).

32 Žr., be kita ko, 2018 m. kovo 7 d. Sprendimą *flightright ir kt.* (C-274/16, C-447/16 ir C-448/16, EU:C:2018:160, 67 ir 68 punktai) ir 2018 m. liepos 11 d. Sprendimą *Zurich Insurance ir Metso Minerals* (C-88/17, EU:C:2018:558, 15–18 punktai).

33 Šiuo klausimu taip pat žr. generalinio advokato M. Szpunar išvadą byloje *Prüller-Frey* (C-240/14, EU:C:2015:325, 29 punktas) ir generalinės advokatės E. Sharpston išvadą byloje *Flight Refund* (C-94/14, EU:C:2015:723, 52 punktas).

34 Taip pat žr. šios išvados 29 punktą.

35 Žr. 2008 m. liepos 10 d. Sprendimą *Emirates Airlines* (C-173/07, EU:C:2008:400, 43 punktas) ir 2008 m. gruodžio 22 d. Sprendimą *Wallentin-Hermann* (C-549/07, EU:C:2008:771, 28 punktas).

36 Atsižvelgdamas į ginčo pagrindinėje byloje aplinkybes, pažymiu, kad šioje konvencijoje nėra nuostatų, susijusių su skrydžio atšaukimu (taip pat žr. generalinės advokatės E. Sharpston išvadą byloje *Emirates Airlines*, C-173/07, EU:C:2008:145, 58 punktas).

37 T. y. atitinkamo vežėjo „pagrindinė ūkinė-komercinė verslo vieta“ arba „ūkinė-komercinė verslo vieta, kurioje buvo sudaryta sutartis“.

c) *Dėl praktinių siūlomo aiškinimo pasekmių*

50. Iš to, kas nurodyta pirma, darytina išvada, kad, nagrinėdamas tokį ieškinį dėl oro vežėjo atsakomybės kaip pagrindinėje byloje, teismas, kuriame iškelta byla, mano nuomone, turi įvertinti savo paties jurisdikciją, atitinkamai taikydamas, pirma, Reglamento Nr. 1215/2012 4 straipsnio 1 dalį, aiškinamą kartu su jo 7 straipsnio 1 punktu, kiek tai susiję su reikalavimais, grindžiamais Reglamento Nr. 261/2004 nuostatomis, ir, antra, Monrealio konvencijos 33 straipsnį, kiek tai susiję su reikalavimais, kuriems taikomas jos 19 straipsnis.

51. Pažymiu, kad jeigu Teisingumo Teismas pritartų mano siūlomam aiškinimui, mano supratimu, rizika, kad jurisdikcija priimti sprendimą dėl tokio mišraus pobūdžio ieškinio pasklis po skirtingų valstybių teismus, praktiškai yra gana nedidelė. Iš tiesų galima konstatuoti, kad yra du Reglamentui Nr. 1215/2012 ir Monrealio konvencijai bendri teismų jurisdikcijos kriterijai, t. y. ne tik atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė), bet ir skrydžio paskirties vieta³⁸, ir keleiviai, pareikšdami ieškinį oro vežėjui, gali laisvai pasirinkti vieną iš šių kriterijų³⁹, tam, kad visi jų reikalavimai būtų nagrinėjami tame pačiame teisme. Be to, taikant Reglamento Nr. 1215/2012 30 straipsnyje numatytas sąsajos taisykles galima būtų išvengti kelių ar net vienu metu lygiagrečiai vykstančių teismo procesų.

52. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, manau, kad į pirmąjį pateiktą klausimą reikia atsakyti taip, kad jeigu skrydžio keleivių pareikštu ieškiniu reikalaujama, pirma, kad būtų laikomasi teisės į fiksuotą ir vienodą kompensaciją, kylančios iš Reglamento Nr. 261/2004 5, 7, 9 ir 12 straipsnių, ir, antra, papildomos žalos atlyginimo, patenkančio į Monrealio konvencijos taikymo sritį, valstybės narės teismas, kuriame iškelta byla, turi įvertinti savo jurisdikciją dėl pirmosios šių pretenzijų dalies, atsižvelgdamas į reikšmingas Reglamento Nr. 1215/2012 nuostatas, o dėl antrosios šių reikalavimų dalies – atsižvelgdamas į reikšmingas šios konvencijos 33 straipsnio nuostatas.

C. Dėl to, ar Monrealio konvencijos 33 straipsnio 1 dalyje reglamentuojama tarptautinė jurisdikcija ir teritorinė vidaus jurisdikcija (antrasis klausimas)

1. Dėl antrojo prejudicinio klausimo dalyko

53. Antrasis prejudicinis klausimas pateikiamas Teisingumo Teismui tuo atveju, jeigu jis į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakytų taip, kad, kaip siūliau, Monrealio konvencijos 33 straipsnis taikytinas nustatant teismo jurisdikciją tokiomis aplinkybėmis, kaip ginčo pagrindinėje byloje, kalbant apie reikalavimus, kuriais prašoma atlyginti individualizuotą žalą, kuriai taikoma ši konvencija, o ne Reglamentas Nr. 261/2004.

54. Iš esmės Teisingumo Teismo pirmą kartą klausama, ar tokiu atveju minėto 33 straipsnio, konkrečiau – jo 1 dalies⁴⁰, tikslas yra, jeigu kilęs tarptautinis ginčas, paskirstyti jurisdikciją *ratione loci* tik tarptautiniu lygmeniu, t. y. tarp valstybių, šios konvencijos šalių, o gal ir vidaus lygmeniu, t. y. tarp kiekvienos iš šių valstybių teismų.

38 Pastaruoju klausimu nurodydama generalinės advokatės E. Sharpston išvadą byloje *Emirates Airlines* (C-173/07, EU:C:2008:145, 47 ir paskesni punktai) Komisija teigia, kad sąvoka „paskirties vieta“, kaip ji suprantama pagal Monrealio konvencijos 33 straipsnį, neturi būti aiškinama pernelyg siaurai, kad, jeigu tai būtų skrydis į abi puses, kaip pagrindinėje byloje, ji galėtų apimti ir skrydžio atgal vietą. Nors toks požiūris man atrodo teisingas, pažymiu, kad šios sąvokos nebūtina aiškinti šioje byloje, nes prašymą prejudicinį sprendimą pateikęs teismas bet kuriuo atveju negali turėti jurisdikcijos pagal šį kriterijų, kadangi Fjumičino oro uostas nėra jo veiklos teritorijoje.

39 Vis dėlto pažymiu, kad atitinkamo skrydžio išvykimo vieta, kitas siejamasis veiksnys, kuris yra leidžiamas pagal Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 1 punktą, kaip jį yra išaiškinęs Teisingumo Teismas, Monrealio konvencijos 33 straipsnyje nenumatytas.

40 Žinoma, trys prejudiciniai klausimai susiję su visu „Monrealio konvencijos 33 straipsniu“. Vis dėlto manau, kad šioje byloje nėra reikalo aiškinti jo 2 ir 3 dalių, kurios susijusios tik su „žalos atlyginimu dėl keleivio gyvybės atėmimo ar sužalojimo atveju“, atsižvelgiant ir į pagrindinės bylos dalyką, susijusį su žala dėl skrydžio atšaukimo ar atidėjimo, ir į nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvus, kuriuose nurodomas tik šio 33 straipsnio 1 dalies turinys. Vis dėlto glaustai priminsiu minėto straipsnio 4 dalies turinį kaip jo 1 dalies aiškinimo kontekstą (šios išvados 70 ir paskesni punktai).

55. *Tribunale ordinario di Roma* (Romos teismas) abejoja Monrealio konvencijos 33 straipsnio aiškinimu, kurį pateikė *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis Teismas, Italija)⁴¹ ir pagal kurį šioje nuostatoje tik nurodoma valstybė, šios konvencijos šalis, kurios teisinė sistema tarptautinių ginčų atveju turi jurisdikciją, nedarant poveikio šioje valstybėje galiojančių nacionalinių taisyklių taikymui, kiek jos susijusios su šios valstybės viduje jurisdikciją turinčio teismo nustatymu.

56. Minėtas teismas nurodo, kad jeigu toks aiškinimas yra teisingas, taikant Italijos proceso teisės normas, jis pats turėtų pripažinti turįs jurisdikciją nagrinėti ginčą pagrindinėje byloje⁴². Vis dėlto, jeigu minėtas 33 straipsnis būtų aiškinamas taip, kad juo tiesiogiai nustatomas kiekvienoje valstybėje, šios konvencijos šalyje, jurisdikciją turintis teismas, nedarant poveikio nacionalinės proceso teisės taikymui likusiems klausimams, jurisdikcija būtų suteikta *Tribunale di Civitavecchia* (Čivitavekijos teismas), kurio veiklos teritorijoje yra skrydžio į priekį ir atgal oro uostas.

57. Dviejų minėtų požiūrių priešprieša kitų valstybių, Monrealio konvencijos šalių, teismų praktikoje⁴³ taip pat matyti iš šioje byloje pateiktų pastabų. Iš tiesų A. Guaitoli ir kt. ir Italijos vyriausybė teigia, kad Monrealio konvencijos 33 straipsnyje reglamentuojamas tik teismų jurisdikcijos paskirstymas tarp ją pasirašiusių valstybių⁴⁴, o *EasyJet* ir Komisija mano, kad šioje nuostatoje apibrėžti kriterijai taip pat skirti nustatyti teritorinei jurisdikcijai kiekvienos valstybės viduje. Dėl toliau nurodytų priežasčių, kurios yra paremtos minėtomis aiškinimo taisyklėmis, taip pat laikaisi šios nuomonės⁴⁵.

2. Dėl pažodinio aiškinimo

58. Dėl Monrealio konvencijos 33 straipsnio formuluotės pažymiu, kad tik šešios šios konvencijos kalbinės versijos buvo pripažintos „autentiškomis“, tarp jų – trys versijos tomis kalbomis, kurios laikomos oficialiosiomis Sąjungos kalbomis, t. y. anglų, ispanų ir prancūzų⁴⁶. Vadinasi, šioje byloje pateikti argumentai konkrečiai dėl minėto 33 straipsnio vertimo į italų kalbą nėra lemiami.

59. Be to, primenu, kad Monrealio konvencijoje esančios sąvokos turi būti aiškinamos vienodai ir savarankiškai, taigi Teisingumo Teismas, aiškindamas šias sąvokas prejudiciniame sprendime, turi atsižvelgti ne į įvairias reikšmes, kurios galėjo būti suteiktos šioms sąvokoms Sąjungos valstybių narių vidaus teisėje, bet į bendrosios tarptautinės teisės aiškinimo taisykles, kurios yra privalomos Sąjungai⁴⁷.

41 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo du minėto teismo sprendimus: „Sprendimas Nr. 15028/05 ir Nutartis Nr. 11183/05“.

42 A. Guaitoli ir kt. nurodo, kad pagal *Codice di procedura civile* (Italijos civilinio proceso kodeksas) ir *Codice del consumo* (Italijos vartotojų kodeksas) reikėtų pripažinti *Tribunale ordinario di Roma* (Romos teismas) jurisdikciją šioje byloje atitinkamai pagal ginčijamos prievolės atsiradimo vietą arba vietą, kurioje ji turėjo būti įvykdyta, ir atitinkamų vartotojų gyvenamąją vietą.

43 Žr. Dettling-Ott, R., „Article 33“, *Montreal Convention*, red. Giemulla, E., ir Schmid, R., Kluwer, Nyderlandai, 2010, 21 ir paskesni punktai; taip pat ir Dettling-Ott, R., „Artikel 33“, *Montrealer Übereinkommen* red. Giemulla, E., ir Schmid, R., Luchterhand, Vokietija, 2016, 21 ir paskesni punktai.

44 Italijos vyriausybė nurodo, kad šis aiškinimas atitinka vyraujančią *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis Teismas) praktiką, nurodydama 2016 m. gegužės 4 d. Nutartį Nr. 8901, pagal kurią „Monrealio konvencijos 33 straipsnio 1 dalis <...>, kaip aiškiai matyti iš šio straipsnio pavadinimo („Teisingumas“), nereglamentuoja dalykinės jurisdikcijos, kiek tai susiję su keleivio ir oro vežėjo ginčiais, bet reglamentuoja <...> jurisdikcijos paskirstymą tarp skirtingoms valstybėms priklausančių teismų. Tai patvirtina šio straipsnio 4 dalis, kurioje numatyta, kad oro vežėjų ir keleivių ginčai reglamentuojami „pagal teismo, kuriam buvo pateiktas ieškinys, vietos teisę“, taigi įskaitant teisę, susijusią su jurisdikcijos paskirstymu tarp skirtingų tos pačios valstybės teismų atsižvelgiant į ginčo vertę“. A. Guaitoli ir kt. taip pat cituoja šį ir kitus sprendimus taip: „Cass. S.U. 6630/1993, Cass. Ord.za 11183/2005, Cass. 15028/2005, Cass. S.U. 13689/2006, Cass. S.U. 22035/2014 ir Cass. Ord.za 8901/2016“.

45 Žr. šios išvados 29 punktą.

46 Dėl atsižvelgimo į šešias Monrealio konvencijos kalbines versijas, kuriomis ji buvo parengta (t. y. anglų, arabų, kinų, ispanų, prancūzų ir rusų k.), žr. 2010 m. gegužės 6 d. Sprendimą *Walz* (C-63/09, EU:C:2010:251, 24 punktas) ir 2016 m. vasario 17 d. Sprendimą *Air Baltic Corporation* (C-429/14, EU:C:2016:88, 23 ir 31–34 punktai).

47 Šiuo klausimu žr. 2010 m. gegužės 6 d. Sprendimą *Walz* (C-63/09, EU:C:2010:251, 21 ir 22 punktai).

60. Nagrinėjama atveju man atrodo, kad, priešingai, nei teigia Italijos vyriausybė, ir, atrodo, kaip konstatavo *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis Teismas)⁴⁸, Monrealio konvencijos 33 straipsnio pavadinimas, bent jo versija anglų, ispanų ir prancūzų kalbomis⁴⁹ nerodo, kad šios nuostatos rengėjai norėjo susiaurinti jame esančių taisyklių taikymo sritį iki teismų jurisdikcijos paskirstymo tik valstybių, šios konvencijos šalių, lygmeniu. Manau, kaip tik yra priešingai, kad visų pirma sąvoka „Jurisdiction comp tente“ versijoje prancūzų kalba labiau nurodo jurisdikcijos suteikimą ne valstybei, o „teismui“ (pranc. „jurisdiction“), nes ši sąvoka paprastai vartojama prancūzų k. bendrai nurodant visų rūšių organus, įgyvendinančius teismų valdžią.

61. Mano įsitikinimą patvirtina minėto 33 straipsnio 1 dalies formuluotė⁵⁰, bent jos versijos anglų, ispanų ir prancūzų kalbomis. Iš tiesų, kaip ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, *easyJet* ir Komisija, konstatuoju, kad šioje nuostatoje jurisdikcija konkrečiam teismui suteikiama skirtingais etapais. Pirmiausia šio straipsnio 1 dalyje nurodoma „vienos iš valstybių, šios Konvencijos Šalių, teritorija“⁵¹, o tada patikslinama, kuris teismas iš jos teritorijoje esančių teismų gali pripažinti turįs jurisdikciją *ratione loci*, du kartus nurodant „jurisdiction“⁵² vienaskaita, o ne daugiskaita⁵³, siekiant nustatyti skirtingus siejamuosius veiksnius, kuriais ieškovas gali grįžti savo ieškinį dėl atsakomybės, be to, kiekvienas iš šių kriterijų nurodo tikslią vietą⁵⁴.

62. Vis dėlto tokios terminologijos vartojimas nėra bereikšmis, kaip buvo pabrėžta panašiomis aplinkybėmis, susijusiomis su Briuselio konvencija⁵⁵, kurioje taip pat nustatytos teismų jurisdikcijos taisyklės, taikytinos ieškiniams dėl civilinės atsakomybės. Šio pobūdžio formuluotė leidžia ieškovui kreiptis tiesiogiai į vieną iš taip nustatytų teismų, neprivalant atsižvelgti į atitinkamoje valstybėje galiojančias vidaus taisykles, susijusias su geografine jurisdikcija, taip pat ir tais atvejais, kai pagal šias taisykles jurisdikcija nebūtų suteikiama šiam teismui⁵⁶.

63. Be to, Teisingumo Teismas yra išaiškinęs Sąjungos teisės nuostatas, reglamentuojančias teismų jurisdikciją ir suformuluotas analogiškai šiame prejudiciniame klausime nurodytai nuostatai, t. y. nuostatas, nustatančias siejamąjį veiksnių su teismu, vartojant šį žodį vienaskaita, t. y. kad jomis „nustatoma ir tarptautinė jurisdikcija, ir teritorinė jurisdikcija“ ir „siekiami suvienodinti kolizines jurisdikcijos taisykles ir tiesiogiai nurodyti jurisdikciją turintį teismą, nenukreipiant į valstybių narių vidaus normas“⁵⁷. Manau, tai taikoma ir nagrinėjama atveju⁵⁸.

48 Žr. šios išvados 44 išnašoje minėtą jurisprudenciją.

49 T. y. atitinkamai „Jurisdiction“, „Jurisdicc n“ ir „Jurisdiction comp tente“. Patikslinu, kad italų k. (kuri nėra autentiška kalbinė versija) minėto 33 straipsnio pavadinimas išverstas „Competenza giurisdizionale“.

50 1 dalis, kurios aiškinimas turi konkrečią reikšmę šiai bylai dėl šios išvados 40 išnašoje nurodytų priežasčių.

51 Be to, versijoje anglų k. „the territory of one of the States Parties“ ir ispanų k. „el territorio de uno de los Estados Partes“.

52 Taip pat versijose anglų k. „the court“ ir ispanų k. „el tribunal“.

53 Pažymiu, kad ši formuluotė yra tokia pati kaip ir 1929 m. spalio 12 d. Varšuvoje pasirašytos Konvencijos dėl tam tikrų tarptautinio vežimo oru taisyklių suvienodinimo (toliau – Varšuvos konvencija), kuri buvo pakeista Monrealio konvencija, 28 straipsnio 1 dalies (žr. Monrealio konvencijos preambulės pirmą pastraipą ir 55 straipsnį).

54 Primenu, kad ieškovas gali pasirinkti, ar pareikšti ieškinį „vienos iš valstybių, šios konvencijos šalių, teritorijoje arba vežėjo gyvenamosios vietos ar jo pagrindinės ūkinės-komercinės verslo vietos arba ūkinės-komercinės verslo vietos, kurioje buvo sudaryta sutartis, arba paskirties vietos teismui“.

55 Konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, sudaryta 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselyje (OL L 299, 1972, p. 32), po kurios buvo priimti Reglamentas Nr. 44/2001 ir Reglamentas Nr. 1215/2012.

56 Žr. P. Jenard pranešimą dėl Briuselio konvencijos (OL C 59, 1979, p. 22) dėl „specialiųjų jurisdikcijos taisyklių“, visų pirma esančių jos 5 straipsnio 1 punkte, pagal kurį „ieškinyms atsakovui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) yra susitariančiosios valstybės teritorijoje <...> byloje dėl sutarties gali būti pareikštas vietas, kurioje buvo arba turėjo būti įvykdyta prievolė, *teisme*“, ir tai skiriasi nuo bendrosios jurisdikcijos taisyklės, nustatytos jos 2 straipsnyje, kuriame nurodyti „[atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos [buveinės] *teismai*“ (pažymėta mano). Tas pats pasakytina apie reglamentus Nr. 44/2001 ir Nr. 1215/2012.

57 Dėl Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkto (kuris atitinka Briuselio konvencijos 5 straipsnio 1 punktą) žr. 2007 m. gegužės 3 d. Sprendimą *Color Drack* (C-386/05, EU:C:2007:262, 30 punktas), o dėl 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (OL L 7, 2009, p. 1) 3 straipsnio b punkto žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Sanders ir Huber* (C-400/13 ir C-408/13, EU:C:2014:2461, 30 punktas).

58 Dėl vietos, pagal Monrealio konvencijos 33 straipsnio 4 dalį paliktos vidaus proceso normoms, žr. šios išvados 70 ir paskesnius punktus.

64. Galiausiai, kaip ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, *easyJet* ir Komisija, manau, kad jeigu Monrealio konvencijos 33 straipsnio 1 dalimi iš tikrųjų būtų siekta nustatyti tik valstybės, šios konvencijos šalies, teismų jurisdikciją bendrai, paliekant nurodytai valstybei laisvę nustatyti pagal jos vidaus taisykles teritorinę jurisdikciją turintį teismą, kaip teigia A. Guaitoli ir kt. ir Italijos vyriausybė, šios nuostatos rengėjai neabejotinai būtų pasirinkę kitokias, šiuo tikslu tinkamesnes formuluotes.

3. Dėl teleologinio aiškinimo

65. Atsižvelgdamas į deklaruojamus Monrealio konvencijos tikslus ir tikslus, kurie matyti iš jos 33 straipsnio 1 dalies, manau, kad mano siūlomas šios nuostatos aiškinimas geriau padėtų įgyvendinti šiuos tikslus nei priešingas aiškinimas.

66. Iš tiesų Teisingumo Teismas nuosekliai konstatuoja, kad iš Monrealio konvencijos preambulės matyti⁵⁹, kad valstybių, jos šalių, pagrindiniai tikslai buvo ne tik „užtikrinti tarptautinio vežimo oru vartotojų interesų apsaugą“, bet ir „[toliau derinti ir sisteminti tam tikras šį vežimą reglamentuojančias taisykles] reikiamai interesų pusiausvyrai pasiekti“, kai iškyla, be kita ko, oro vežėjų ir keleivių interesai⁶⁰.

67. Nagrinėjamu atveju, jeigu minėtos konvencijos 33 straipsnio 1 dalis būtų aiškinama taip, kad pagal joje esančias taisykles jurisdikcija suteikiama tik vienos iš valstybių, šios konvencijos šalių, teismams, o ne tiesiogiai konkrečiam teismui, manau, tai neatitiktų šio dokumento autorių išreikšto didesnio vienodinimo siekio⁶¹, kai siekiama kuo labiau išvengti nukreipimo į skirtingus nacionalinės teisės aktus. Be to, manau, kad toks aiškinimas neleistų pakankamai apsaugoti vartotojų interesų, užtikrinant teisingą jų ir oro vežėjų interesų pusiausvyrą.

68. Šiuo klausimu pažymėtina, kad priimant taisykles, kuriose tiesiogiai nurodomas teritorinę jurisdikciją turintis teismas, paprastai siekiama, pirma, kad šias taisykles būtų lengviau įgyvendinti tiek valstybių valdžios institucijoms, tiek atitinkamiems teisės subjektams, ir, antra, užtikrinti pakankamą šio teismo ir nagrinėtino ginčo dalyko artumą⁶². Be to, manau, kad šio pobūdžio taisyklėmis ieškovų ir atsakovų interesais užtikrinamas didesnis nuspėjamumas ir geresnis teisinis saugumas nei tuo atveju, kai jurisdikciją gali turėti visi valstybės teismai ir tada ieškovai turėtų analizuoti vidaus normas, kad būtų nustatyta, kuris iš šių teismų turi teritorinę jurisdikciją⁶³. Vis dėlto man atrodo pagrįsta manyti, kad tokie ir buvo minėtos 33 straipsnio 1 dalies rengėjų ketinimai, kai jie rinkosi tokią formuluotę. Todėl manau, kad šios nuostatos veiksmingumas gali būti pakeistas, jeigu ji būtų aiškinama priešingai, nei siūlau.

4. Dėl aiškinimo pagal kontekstą

69. Manau, kad mano siūlomas Monrealio konvencijos 33 straipsnio 1 dalies aiškinimo būdas niekaip neprieštarauja šios nuostatos kontekstui.

59 Kalbant konkrečiau, atsižvelgiant į minėtos preambulės trečią ir penktą pastraipus.

60 Žr. 2010 m. gegužės 6 d. Sprendimą *Walz* (C-63/09, EU:C:2010:251, 30 ir paskesni punktai); 2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *Espada Sánchez ir kt.* (C-410/11, EU:C:2012:747, 29 ir 30 punktai); 2016 m. vasario 17 d. Sprendimą *Air Baltic Corporation* (C-429/14, EU:C:2016:88, 38 ir 48 punktai) ir 2018 m. balandžio 12 d. Sprendimą *Finnair* (C-258/16, EU:C:2018:252, 34 ir 43 punktai).

61 Pažymint, kad Monrealio konvencija į jos taikymo sritį patenkančiais klausimais siekiama suderinti kuo daugiau ir materialinės teisės, ir jurisdikcijos aspektų.

62 Tuo pačiu klausimu žr. P. Jenard pranešimą dėl Briuselio konvencijos (p. 22), *op. cit.* šios išvados 56 išnašoje.

63 Pagal analogiją dėl Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkto ir Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 1 punkto žr. 2007 m. gegužės 3 d. Sprendimą *Color Drack* (C-386/05, EU:C:2007:262, 22–30 punktai); 2009 m. liepos 9 d. Sprendimą *Rehder* (C-204/08, EU:C:2009:439, 45 punktas); 2018 m. kovo 7 d. Sprendimą *flightright ir kt.* (C-274/16, C-447/16 ir C-448/16, EU:C:2018:160, 70–75 punktai); 2018 m. liepos 11 d. Sprendimą *Zurich Insurance ir Metso Minerals* (C-88/17, EU:C:2018:558, 15–24 punktai) ir 2018 m. spalio 4 d. Sprendimą *Feniks* (C-337/17, EU:C:2018:805, 44 punktas).

70. Šiuo klausimu pažymiu, kad Italijos vyriausybė remiasi minėta *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis Teismas) jurisprudencija⁶⁴, pagal kurią minėto 33 straipsnio 1 dalis turėtų reglamentuoti tik jurisdikcijos paskirstymą tarp valstybių, Monrealio konvencijos šalių, be kita ko, dėl to paties straipsnio 4 dalies, pagal kurią „teismo proceso tvarka nustatoma pagal teismo, kuriam buvo pateiktas ieškinys, vietos teisė“, turinio⁶⁵. Minėta vyriausybė iš pastarosios nuostatos sprendžia, kad valstybėms, šios konvencijos šalims, pagal jų procesinę autonomiją palikta reglamentuoti visus proceso klausimus, kurie nėra aiškiai reglamentuoti šioje konvencijoje, ir kad todėl turi būti taikomos vidaus proceso normos, skirtos nustatyti, kuris nacionalinis teismas turi teritorinę jurisdikciją.

71. Kartu A. Guaitoli ir kt. iš esmės teigia, kad jeigu Monrealio konvencijos 33 straipsnio rengėjai būtų ketinę reglamentuoti kiekvienos valstybės, šios konvencijos šalies, vidaus teritorinę jurisdikciją, jie taip pat būtų privalėję suformuluoti nuostatas, reglamentuojančias jurisdikciją, susijusią su ginčo verte, tačiau jie to nepadarė.

72. Vis dėlto manau, kad šiuos argumentus reikia atmesti. Iš tiesų, kaip ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas bei *easyJet*, laikausi nuomonės, kad minėto 33 straipsnio 1 dalis, aiškinama kartu su šio straipsnio 4 dalimi, turi būti aiškinama taip, kad pirmąja nuostata aiškiai siekiama reglamentuoti jurisdikciją *ratione loci* ne tik valstybių, šios konvencijos šalių lygmeniu, bet ir jų teismų lygmeniu, nedarant poveikio valstybėje, kur yra įsikūręs teismas, kuriame iškelta byla, galiojančių teisės normų taikymui, kiek tai susiję su likusiais procesinio pobūdžio klausimais.

73. Kitaip tariant, laikausi nuomonės, kad Monrealio konvencijos 33 straipsnio 4 dalyje esanti nuoroda į nacionalinę teisę turi būti suprantama kaip liekamoji, kiek ji susijusi su procesinio pobūdžio normomis, kurios skiriasi nuo šioje 1 dalyje nustatytų suvienodintų siejamųjų veiksmių, reglamentuojančių jurisdikciją *ratione loci*. Mano nuomonę man patvirtina kitų nuorodų į teismo, kuriame iškelta byla, teisę šios konvencijos 35 ir 45 straipsniuose dalykas⁶⁶.

74. Atsižvelgdamas į valstybėms, šios konvencijos šalims paliktą autonomiją proceso srityje, manau, kad jos išlaiko laisvę apibrėžti jų teritorijoje esančių teismų geografinės ir dalykinės jurisdikcijos aprėptį⁶⁷. Vis dėlto pažymiu, kad, šią autonomiją turi riboti reikalavimas nepažeisti šios konvencijos tikslų ir nepanaikinti jos nuostatų veiksmingumo dėl normų, kylančių iš *lex fori*⁶⁸.

75. Taigi manau, kad į antrąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti, jog Monrealio konvencijos 33 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad, kalbant apie ieškinius dėl žalos atlyginimo, patenkančius į šios konvencijos taikymo sritį⁶⁹, ja reglamentuojamas ne tik teismų jurisdikcijos paskirstymas tarp valstybių, jos šalių, bet ir teritorinės jurisdikcijos paskirstymas tarp kiekvienos iš šių valstybių teismų.

64 Žr. šios išvados 44 išnašą.

65 Ši 4 dalis anglų k. suformuluota taip: „[q]uestions of procedure shall be governed by the law of the court seized of the case“, o ispanų k. „[l]as cuestiones de procedimiento se regirán por la ley del tribunal que conoce el caso“. Šios nuostatos vertimas italų k. (kalbinė versija, kuri nėra autentiška) yra toks: „[s]i applicano le norme procedurali del tribunale adito“. Be to, Varšuvos konvencijos 28 straipsnio 2 dalyje jau buvo nurodyta: „Procesą reglamentuoja teismo, kuriame iškelta byla, teisė“.

66 Atitinkamai ieškinio termino apskaičiavimas ir įstojimas į procesą bei jam taikytina procedūra.

67 Pavyzdžiui, šios valstybės galėtų steigti specializuotus teismus. Pagal analogiją, kalbant apie 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243), žr. 2015 m. sausio 9 d. Sprendimą *RG* (C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, 41 ir 51–54 punktai).

68 Pagal analogiją dėl Sąjungos valstybėse narėse galiojančių proceso normų ir Reglamente Nr. 44/2001, Reglamente Nr. 1215/2012 arba Reglamente Nr. 4/2009 numatytų teismų jurisdikcijos normų sąveikos žr. 2012 m. kovo 15 d. Sprendimą *G* (C-292/10, EU:C:2012:142, 44 ir paskesni punktai); 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Sanders ir Huber* (C-400/13 ir C-408/13, EU:C:2014:2461, 30–32 punktai); 2016 m. kovo 10 d. Sprendimą *Flight Refund* (C-94/14, EU:C:2016:148, 62 ir 66 punktai) ir 2018 m. gegužės 31 d. Sprendimą *Nothartová* (C-306/17, EU:C:2018:360, 28 punktas).

69 Vis dėlto dėl motyvų, išdėstytų atsakant į pirmąjį klausimą (šios išvados 32 ir paskesni punktai), teismų jurisdikcija turi būti nustatoma pagal Reglamento Nr. 1215/2012 nuostatas, kiek tai susiję su ieškinio reikalavimais, kuriais prašoma užtikrinti, kad būtų laikomasi teisės į fiksuotą ir suvienodintą kompensaciją, kylančios iš Reglamento Nr. 261/2004 nuostatų.

D. Dėl to, ar Monrealio konvencija taikytina viena, ar kartu su Reglamentu Nr. 1215/2012 (trečiasis klausimas)

76. Trečiasis prejudicinis klausimas užduodamas tuo atveju, jeigu Teisingumo Teismas, priešingai mano ką tik pateiktam siūlymui, nuspręstų, kad Monrealio konvencijos 33 straipsnis, taikytinas, jeigu pareikštam ieškiniui taikomos jos nuostatos, reglamentuoja tik teismų jurisdikcijos paskirstymą tarp valstybių, šios konvencijos šalių.

77. *Tribunale ordinario di Roma* (Romos teismas) iš esmės klausia, ar tokiu atveju reikėtų taikyti išimtinai minėtos konvencijos 33 straipsnį, todėl nebūtų galima taikyti Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio, ar šias abi nuostatas reikėtų taikyti kartu, siekiant tiesiogiai nustatyti ir konkrečios valstybės jurisdikciją, ir vieno iš jos teismų teritorinę jurisdikciją.

78. Minėtas teismas pažymi, kad jeigu būtų taikoma išimtinai Monrealio konvencija ir vidaus teritorinė jurisdikcija būtų nustatoma pagal nacionalinės teisės aktus, kaip yra išaiškinęs *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis Teismas)⁷⁰, jis turėtų jurisdikciją nagrinėti ginčą pagrindinėje byloje. Vis dėlto, jeigu jurisdikcijos paskirstymui tarp valstybių būtų kartu taikoma ir ši konvencija, ir papildomai minėtas reglamentas vidaus jurisdikcijai nustatyti, jurisdikciją turėtų *Tribunale di Civitavecchia* (Čivitavekijos teismas).

79. Vis dėlto, atsižvelgdamas į mano pateiktus atsakymus į du pirmuosius klausimus dėl to, kaip turi būti suprantamas Monrealio konvencijos ir Reglamento Nr. 1215/2012 tarpusavio santykis, manau, kad į trečiąjį klausimą atsakyti nebūtina, nes jis neteko dalyko ir dėl jo nereikia pateikti išsamesnių pastabų.

V. Išvada

80. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Tribunale ordinario di Roma* (Romos teismas, Italija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1. Jeigu skrydžio keleivių pareikštu ieškiniu siekiama, pirma, kad būtų laikomasi teisės į fiksuotą ir suvienodintą kompensaciją, kylančią iš 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 261/2004, nustatančio bendras kompensavimo ir pagalbos keleiviams taisykles atsisakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atveju, panaikinančio Reglamentą (EEB) Nr. 295/91, 5, 7, 9 ir 12 straipsnių, ir, antra, gauti papildomą žalos atlyginimą, patenkančią į 1999 m. gegužės 28 d. Monrealyje sudarytos Konvencijos dėl tam tikrų tarptautinio vežimo oru taisyklių suvienodinimo, Europos bendrijos vardu patvirtintos 2001 m. balandžio 5 d. Tarybos sprendimu 2001/539/EB, taikymo sritį, valstybės narės teismas, kuriame iškelta byla, turi įvertinti savo jurisdikciją dėl pirmosios šių reikalavimų dalies, atsižvelgdamas į reikšmingas 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo nuostatas, o dėl antrosios reikalavimų dalies – atsižvelgdamas į minėtos konvencijos 33 straipsnį.
2. 1999 m. gegužės 28 d. Monrealyje sudarytos Konvencijos dėl tam tikrų tarptautinio vežimo oru taisyklių suvienodinimo 33 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad, kalbant apie ieškinius dėl žalos atlyginimo, patenkančius į šios konvencijos taikymo sritį, ja reglamentuojamas ne tik teismų jurisdikcijos paskirstymas tarp valstybių, jos šalių, bet ir teritorinės jurisdikcijos paskirstymas tarp kiekvienos iš šių valstybių teismų.

⁷⁰ Žr. šios išvados 41 ir 44 išnašose nurodytą jurisprudenciją.